

**PEDAQOJİ
UNİVERSİTET
XƏBƏRLƏRİ**

**NEWS
OF PEDAQOGICAL
UNIVERSITY**

**ИЗВЕСТИЯ
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА**

BAKI-№1-2013

PEDAQOJİ UNİVERSİTET XƏBƏRLƏRİ

Humanitar elmlər bölməsi, 2013, №1

NEWS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Section of humanities sciences, 2013, №1

ИЗВЕСТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

Раздел гуманитарных наук, 2013, №1

Ədəbiyyatşünaslıq

Rəyçi: prof. Qasımov Himalay Ənvər oğlu

Puşkin şöhrətinin layiqli varisi

İsaxanlı İsaxan (iisaxanli@khazar.org; isaxanisaxanli@mail.ru)

Xəzər Universiteti (Məhsəti küçəsi 11)

Puşkinin ilk şeirinin çap olunmasından düz 100 il sonra (Puşkinin ilk şeiri «К другу стихотворцу» 1814-cü ildə «Вестник Европы» jurnalında «Александр Н. к.ш.п.» imzası ilə dərc edilmişdir), 1914-cü ildə Moskvada «Мирок» jurnalında «Аристон» imzası ilə Yesenin ilk şeiri – «Береза» şeiri dərc edildi.

«Bu 100 il, rus poeziyasında haqlı olaraq, «Puşkin dövrü» adlandırıla bilər... Həmin vaxt – 1914-cü ildə kim deyər bilərdi ki, Аристон ləqəbi altında gizlənən bu naməlum müəllif Puşkin şöhrətinin layiqli varisi olmaq şərəfi qismət olacaqdı» (1, səh.3).

Bu sözlər Yesenin irsinin ən ardıcıl araşdırıcılarından olan Y.L.Prokuşevə məxsusdur.

Doğrudan da, inanılmaz dərəcədə incə, zərif, ürəkdən gələn şeirləri ilə məhz Yesenin Puşkin şöhrətinin ən layiqli davamçısı adını qazana bildi.

«Puşkin Yesenin dünyada ən çox sevdiyi şair idi. O, Puşkinin yalnız poeziyasını, nəsrini, dramaturgiyasını deyil, onu bir insan kimi də sevirdi. Puşkin onun ən işıqlı, ən aziz ideali idi» (2, səh.182).

1924-cü ildə Puşkinin anadan olmasının 125 illiyi münasibətilə «Книга о книгах» jurnalının Puşkin haqqında sorğu anketini doldurarkən «Siz indi Puşkini necə qəbul edirsiniz?» sualına cavab olaraq Yesenin yazdı: *«Puşkin mənim ən çox sevdiyim şairdir. Mən onu ildən-ildə daha çox yaşadığım ölkənin ən böyük dahisi kimi qəbul edirəm»* (3, səh.176).

1925-ci ilin oktyabrında yazdığı «Özüm haqqında» adlı son həyat tarixçəsində Yesenin qeyd edir ki, *«formal inkişaf baxımından indi məni ən çox Puşkin cəlb edir»* (4, səh.20).

Yesenin Puşkinə o qədər vurulmuşdu ki, bəzən hətta zahirən də ona oxşamağa çalışırdı. Bu haqda müasirlərinin xatirələrində xeyli maraqlı məqamlara rast gəirik: *«Şaxtalı qış axşamında, deyəsən, Tverskoyda «Смоула Пеэас»-ın (1919-cu ildə S.A.Yesenin və V.Q.Şerşeneviç tərəfindən yaradılmış «İmajinizm» cəmiyyətinə məxsus kafenin adıdır – İ.İsaxanlı yanında onu xizəkədən düşəndə gördüm. Başında silindr, əynində, demək olar ki, çiyindən yerə qədər sallanan Puşkin krilatkası (pləşabənzər kişi paltosu. Bu, soyuq havada Puşkinin ən çox geydiyi geyim idi – İ.İsaxanlı) var idi... Onun bu geyimindən heyratlanaraq soruşdum: Serqey Aleksandroviç, bu, nə deməkdir, bu maskarad nə üçündür? O, fikri dağınıq halda, bir az da dəcəl gülüşləri ilə gülümsəyərək, sadəlvhəcəsinə cavab verdi: «Dünyanın ən yaxşı şairinə – Puşkinə oxşamaq istəyirəm»* (5, səh.70).

«Xatırlayıram, bir dəfə özünün doğum günündə, yuxusuz gecədən sonra qarşımıza yuyunub-duranmış, səliqəli halda, əynində krilatka və həmişə Puşkinin geydiyinə bənzər geniş silindrdə çıxdı. Çıxdı və utanırdı. Həmin anda o, uşaq kimi əziz, istəkli görünürdü. Heç bir lovgalıq, heç bir dikbaşlıq. Getmək üçün mənim qoluma girdi və sakitcə soruşdu: – Bu, çoxmu gülməlidir? Amma mən çox istəyirəm ki, nəsa bir şeylə onu oxşayım» (6, səh.86).

Bütün bunlara baxmayaraq, Yesenin kiminsə onu Puşkinlə müqayisə etməsini qəbul etmirdi. *"Bir gənc jurnalist Serqey Aleksandroviçə müraciət edərək, ifrat dərəcədə tərifli ifadələrlə onu Puşkinlə müqayisə etməyə başladı. Yesenin çox ciddi şəkildə əsəbiləşdi:*

- Sənin Puşkindən heç xəbərin yoxdur. Puşkin Avropanın ən savadlı şairlərindən biri idi... Mənim Puşkinə çatmağıma hələ çox var, qardaşım" (2, səh.182).

Yesenin Puşkinin anadan olmasının 125 illiyi münasibətilə yazdığı və onun Tverskoy bulvardakı tunc abidəsi qarşısında keçirilən mitinqdə böyük şövqlə oxuduğu "Puşkinə" şeirini belə qurtarır:

*Но обреченный на гоненье,
Еще я долго буду петь...
Чтоб и мое стетное пенье
Сумело бронзой прозвенеть* (7, səh.204).

Bundan düz 71 il sonra, 1995-ci ildə Puşkinin heykəlinin lap yaxınlığında, elə Tverskoy bulvarda anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə Yesenin özünə tunc abidə ucaldıldı.

1925-ci il dekabrın 31-də Vaqankovo qəbiristanlığında dəfn edilməzdən əvvəl Yesenin cənazəsini üç dəfə Puşkinin abidəsinin başına dolandırmışdılar. Bu haqda Y.N.Libedinski xatirələrində yazır: *"Yesenini Vaqankovo qəbiristanlığına aparmazdan qabaq onun tabutunu Puşkinin heykəlinin başına dolandırdıq. Biz nə etdiyimizi bilirdik – o, Puşkin şəhərinin layiqli varisi idi"* (8, səh.155).

Hər iki şairin yaradıcılığında məhsuldarlıq baxımından xüsusilə fərqlənən və müqayisəyə gələn bir dövr var. Bu, Puşkin yaradıcılığında "Boldino dövrü", Yesenin yaradıcılığında "Bakı dövrü"dür.

Puşkin Boldinoda 1830, 1833 və 1834-cü illərdə üç dəfə olsa da, yaradıcılıq baxımından bu səfərlərdən ən məhsuldarı onun 1930-cu ilin payız səfəridir (31 avqust - 27 noyabr 1830). Bu təxminən 3 aylıq dövrdə, "Yevqeni Oneqin" poemasının son iki bölümü də daxil olmaqla, Puşkin 40-dan çox əsər yazmışdır. Məhz bu dövrü puşkinşünaslar Puşkin yaradıcılığının "Boldino payızı" adlandırırlar. Bu illərdə Puşkin 31 yaşında idi.

Yesenin yaradıcılığında isə onun "Bakı dövrü" diqqəti xüsusi cəlb edir. Yesenin Bakıda bir neçə dəfə olsa da, onun yaradıcılığının "Bakı dövrü" dedikdə, onun Bakıya son 3 səfəri (20 sentyabr - 6 oktyabr 1924; 30 mart - 25 may 1925 və 28 iyul - 3 sentyabr 1925) başa düşülür. Təxminən 4 aylıq bu dövrdə Yesenin Bakı mətbuatında 39 əsəri dərc edilmişdir.

Yeseninşünaslar bu dövrü Yesenin yaradıcılığının "qızıl dövrü" adlandırırlar. Yesenin son dəfə Bakıya gələndə 30 yaşı tamam olmaq üzrə idi.

Hər ikisi əsrin sonunda dünyaya gəldi (Puşkin – 1799; Yesenin – 1895), hər ikisi eyni şəhərdə (Sankt-Peterburq – Leninqrad) dünyadan köçdü. Hər ikisinin dörd övladı olmuşdur. İş elə gətirmişdir ki, onların adı və ata adı da bir-birini əvəzləyir: *Aleksandr Serqeyeviç Puşkin* və *Serqey Aleksandroviç Yesenin*.

Bütün bu rəqəmlər, hadisələr təsadüfdürmü, zərurətdirmi bilmirəm, amma tarix hər şeyi etmişdir ki, Yesenini Puşkinlə müqayisə etmək, hətta "dəyişik salmaq" mümkün olsun: *"Tarixi fakt: Puşkinin anadan olmasının 200 illiyi münasibətilə küçədə insanlardan şairin ən yadda qalın 3 misrəsini söyləməyi xahiş edirlər. Böyük fərqlə Yesenin qələmindən çıxan «Ты жива еще, моя старушка?» misrası qalib gəlir. Bu "dəyişiksalma" onu göstərir ki, Puşkin insanların beynində, Yesenin isə ürəklərindədir"* (9).

Ədəbiyyat

1. *Есенин С.А.* Собрание сочинений в трех томах. Т-1. Москва, Издательство «Правда», 1983.
2. *Матуйлов В.А.* О Сергее Есенине. С.А.Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986.
3. *Есенин С.А.* Собрание сочинений в трех томах. Т-3. Москва, Издательство «Правда», 1983.
4. *Сергей Есенин.* Полное собрание сочинений. В 7-ми томах. Главный редактор Ю.Л.Прокушев. Т.7. книга первая. Москва, «Наука» – «Голос», 1999.

5. *Воронски А.К.* Памяти Есенина. С.А.Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986.
6. *Микшаевский А.Л.* Встречи с поэтом. С.А.Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986.
7. *Сергей Есенин.* Полное собрание сочинений. В 7-ми томах. Главный редактор Ю.Л.Прокушев. Т.1. Москва, «Наука» – «Голос», 1995.
8. *Либединский Ю.Н.* «Мои встречи с Есениным. С.А.Есенин в воспоминаниях современников: В двух томах. Т-2. Москва, «Художественная литература», 1986.
9. Сергей Есенин: Если не был бы я поэтом... <http://www.pravda.ru/culture/literature/rusliterature/>

Исаханлы И.

Достойный преемник Пушкинской славы

РЕЗЮМЕ

В статье на переднем плане – отношение Есенина к личности Пушкина, эти рассуждения обосновываются посредством цитат из воспоминаний современников. Проводится краткое сравнение жизни и творчества Есенина и Пушкина на основе интересных цифр.

Isaxanlı İ.

A worthy heir of pushkin's fame

SUMMARY

The article emphasizes and substantiates Yesenin's attitudes towards Pushkin's personality, by bringing a number of memorial quotes from his contemporaries and from some other documentaries of the time. The author briefly compares Pushkin's and Yesenin's life and creative activity reflected in figures.

Daxil olma tarixi: 11.01.2013